

Pluriforme samenleving

Manu Mehendale

1. Verschil en verdraagzaamheid

1.1 De langzame eenwording van Nederland

Buitenlanders hebben verschillend naar Nederland gekeken. Nederland werd vaak beschreven als een land met **vrijheidsdrang** en verlangen naar **ordening**. Deze doelstellingen gaan niet altijd goed samen. En Nederland werd een land waar mensen van verschillende sociale klassen, godsdiensten en levensstijlen samenleven. Dit heet en **pluriforme samenleving**.

Land van verschillen

Nederland was lang vooral een land van provincies. Naast de verschillen in de provincies waren er ook nog de verschillen tussen protestant/katoliek, lage/hoge klas, noord/zuid, stad/platteland.

Nederland was altijd al een land van grote verschillen en buitenstaanders. Dit is met de komst van migranten vanaf ca. 1945 versterkt.

Comunicatiemiddelen zijn belangrijk voor de eenwording van Nederland. De **tijdsrekening** werd ingevoerd op 1 mei 1909, hierbij werden alle klokken gelijk gezet.

1.2 Zijn wij tolerant?

Morele geografie: het dicht op elkaar leven van mensen op een klein grondgebied heeft invloed op de manier waarop mensen met elkaar omgaan. Daarom werd tolerantie noodzakelijk. De tolerantie was eerst een **pragmatische keuze**¹.

Gedogen

Tolerantie in die tijd betekend het toelaten van iets wat eigenlijk niet mag. Dit heet gedogen.

Vrijheid van geweten: je bent vrij om te denken wat je wil als je het maar niet openbaar uit.

Vrijplaats voor dissidenten.

Toch zat er ook een principiële kant aan de tolerantie (niet alleen pragmatisch). Veel mensen vonden uit principe dat mensen recht hadden op vrijheid van denken (mensen met andere denkbeelden: **dissident**).

1.3 Democratie van natte voeten

De manier waarop Nederland is omgegaan met de vele verschillen is door de zoeken naar compromissen (consensus, **poldermodel** en **pacificatie democratie**). De voorbeeld hier van zijn coalities, en dat we door voor het behoud van de dijken samen moesten werken.

Vrijheidsdrang en conformisme.

Het vermijden van conflicten gaat hand in hand met **conformisme**. Het verlangen om aan te sluiten bij de meerderheid.

1.4 Een gepolariseerde tijd.

Sinds de eeuwwisseling is het **politiek** en **sociale conflict** sterker geworden: De middenpartijen zijn kleiner geworden. Radicale politieke partijen meer populair. Dit heet **polarisatie**. (zwarte piet, debat vluchtelingen, ect...). De **sociale cohesie**² staat onder druk.

2. Cultuur en identiteit

2.1 Wat is Cultuur?

Cultuur zijn alle waarde, nomen en andere aangeleerde kenmerken die de leden van een groep of samenleving met elkaar gemeen hebben en als vanzelfsprekend beschouwen. Cultuur kan veranderen: zo is Nederland minder religieus geworden. Minderheden kunnen ook meer rechten krijgen.

2.2 De functies van een cultuur

De cultuur van de groep waar je bij hoort is een deel van wie je bent. Ook hebben mensen door cultuur een **gemeenschappelijk referentiekader** met dezelfde normen, waarde en gewoontes. Hierdoor kan je elkaar goed begrijpen. Ook werkt cultuur **gedragsregulerend**³.

Dominante cultuur en subcultuur

Ieder groep heeft zijn eigen cultuur. Er zijn dus veel culturen. Maar om een samenleving goed te laten functioneren moet er een minimum aan normen en waarden zijn die iedereen deelt. Deze normen en waarden die door iedereen worden geaccepteerd vormen de **dominante cultuur**.

Een **subcultuur** is een cultuur met normen die (deels) afwijken van de dominante cultuur.

Voorbeelden:

- Jeugdculturen;
- Bedrijfsculturen;
- Religieuze en etnische subculturen.

Ook zijn er **tegenculturen**. Deze culturen zijn een bedreiging voor de dominante cultuur of verzetten zich tegen de dominante cultuur.

2.3 Hoe wordt cultuur overgedragen?

De belangrijkste kenmerken van een cultuur worden overgedragen via **socialisatie**. Dit is een proces waarbij iemand de cultuur van zijn groep, bewust en onbewust, krijgt aangeleerd. Socialisatie vindt vooral plaats via **imitatie**⁴.

Socialiserende institutie en sociale controle

De overheid en de media zijn **socialiserende institutie**. Het socialisatieproces vindt plaats door middel van **sociale controle**. Dit is de manier waarop mensen andere stimuleren of dwingen om zich aan de geldende normen en waarden te houden. Er bestaat formele sociale controle (written rules) en informele sociale controle (unwritten rules). Ook stimuleren **positieve**⁵ en **negative sancties**⁶.

Door socialisatie voelen mensen zich met elkaar verbonden. Dit heet **groepsidentificatie**.

2.4 Waarin verschillen culturen?

Volgens Hofstede zijn er vijf **dementies** waarin culturen van elkaar verschillen:

1. **Machtsafstand:** Beschrijft de omgang met gezag in culturen.
2. **Individualisme v collectivisme:** Geeft de mate aan waarop individuen zich deel voelen van groepen.
3. **Masculiniteit v feminiteit:** De rolverdeling tussen mannen en vrouwen.
4. **Onzekerheidsvermeiding:** Behoeft aan zekerheid.
5. **Oriëntatie op lange v korte termijn:** De mate waarop de maatschappij gericht is op de toekomst.

2.5 De betekenis van vooroordelen.

Iedereen heeft een **vooordeel** over andere groepen of culturen **Etnocentrisme:** de eigen groep is beter dan alle anderen. **Xenofobie:** angst voor buitenlanders, haatdragendheid tegenover alles wat vreemd is .

3. Immigriatielanden vergeleken.

3.1 Lange geschiedenis van immigratie

Pushfactoren zijn factoren waardoor mensen hun land willen verlaten (bv. oorlog, honger, armoede, ...), de **pullfactoren** zijn redenen om naar een land toe te gaan (rijkdom, eten, vrede, ...).

De mythe van de terugkeer

Migratie is een moeilijke stap. Meestal is het plan om een paar jaar in het buitenland te gaan werken om geld te verdienen. Dit gebeurt meestal niet, doordat kinderen opgegroeid zijn in Nederland.

3.2 Terminologie

Heel lang werden de begrippen **allochtoon** en **autochtoon** gebruikt. Deze begrippen werden beladen, kinderen zouden daarmee een deel van de migratiegeschiedenis van hun ouders worden. Nu wordt een allochtoon een **inwoner met migratieachtergrond** genoemd.

3.3 Internationale vergelijkingen

Klassieke immigriatielanden (opgericht door migranten).

- VS
- Canada
- Australië

Kenmerken:

1. Uitroeiing van de oorspronkelijke bewoners;
2. Van oorsprong dunbevolkt;

3. Infrastructuur door nieuwe migranten gemaakt.

Migratie vanuit Europa

Wat opvallend was aan klassieke immigratielanden is dat ze hun immigranten selecteerde en daar ook allerlei regels voor hadden (**regulering** van de immigratie).

Migratie vanuit Azië en Latijns-Amerika

In 1960 (in de VS) was er verzet tegen de *regulering*. De raciale criteria werden losgelaten. Hierdoor kwamen er nog meer mensen naar de Verenigde Staten, voor uit Azië en Latijns-Amerika. De EU migratie sterk gekrompen.

3.4 Immigratie als een keuze

Het verschil tussen de VS en Europa is dat de VS echt een beleid (vooral met economische criteria) over immigratie had. Europa heeft dit niet. Vrijwel alle westerse landen hebben sinds 1970 het aantal migranten zien toenemen met een factoren van 4x of 5x.

4. Motieven om te migreren

De keuze om je land te verlaten is moeilijk. Het is dus ook meestal een noodzakelijk vertrek.

Er zijn vier groepen immigranten:

1. **Arbeidsmigranten:** mensen die komen voor economische verbetering;
2. **Postkoloniale migranten:** komen uit voormalige koloniën, die na de onafhankelijkheid van hun land weg trokken;
3. **Gezinsherenigers/gezinsvormers:** mensen die zich voegen bij hun gezinsleden in een ander land, of iemand die gaat trouwen en daarom migreert (met iemand die al in Nederland woont);
4. **Vluchtelingen:** mensen die aan oorlog of vervolging proberen te ontkomen.

4.1 Arbeidsmigranten

Er zijn vier groepen arbeidsmigranten:

1. **Gastarbeiders:** De meeste immigranten die in ~1960 naar Nederland kwamen, kwamen af op onze **groeïende economie**. Eerst vooral uit Italië, Spanje en Griekenland. En later uit Marokko en Turkije. Ze werden **gastarbeiders** genoemd omdat ze meestal weer naar hun land terugkeerden. De Marokkanen en Turken deden dit niet, vanwege de slechte economische situatie in hun thuisland.
2. **Gastarbeiders uit de EU:** De tweede groep zijn recentere migranten uit de EU (meestal Polen).
3. **Kennismigranten:** De derde groep zijn expats. Dit zijn hoogopgeleide **kennismigranten**
4. **Illegalen:** Er is ook een vierde groep: de **illegalen**

4.2 Postkoloniale migranten

Nederland heeft lange tijd kolonies gehad, mensen die in de kolonies wonen waren Nederlanders en werden dus **rijksgenoten** genoemd.

Er waren twee golven immigranten:

1. De eerste groep zijn de Nederlands-Indiër (~400K).
2. De tweede groep kwamen in 1957 en kwamen uit Suriname. Ook Antillianen (~600K)

4.3 Gezinsherenigers/gezinsvormers

Gezinsherenigers: Mensen die legaal in Nederland verblijven en gezinsleden laten overkomen.

Gezinsvormers: iemand die legaal in Nederland verblijft en met een buitenlander trouwt en hier een gezin sticht.

4.4 Vluchtelingen

Mensen die hun land onder druk verlaten, er zijn steeds meer klimaat vluchtelingen. Het beleid is om mensen dichtbij het conflict op te vangen (**opvang in de regio**). In Nederland begint de asielprocedure voor **asielzoekers** in Groningen, Ter Apel.

4.5 Internationale verdragen

Vier internationale verdragen:

1. **Universele verklaring rechten mens:** Iedereen is gelijk en moet gelijk behandeld worden;
2. **Europees verdrag rechten mens:** Verplicht Nederland om gezinshereniging en gezinsvorming toe te staan;
3. **VN-vluchtelingenverdrag:** Is het basis voor het asielrecht;
4. **Accord van Schengen:** Vrij verkeer personen en goederen in de EU.

5. Migratie en verrijking en als verlies

De geschiedenis van migratie is een geschiedenis van verandering.

5.1 Verandering van generaties

Migratie brengt veranderingen met zich mee. Vaak wordt er gesproken van intergratie met behoud van eigen identiteit. Maar mensen veranderen eigenlijk veel door migratie.

Het leefbeeld van de ouderen en de kinderen zijn heel verschillend op deze drie punten:

1. Zo spreken de ouders minder goed Nederlands dan hun kinderen.
2. Ook zie je het ook terug in **gemengde huwelijken**, dit gebeurt met de oudere generatie niet en met de nieuwe generatie wel.
3. Geld dat migranten naar hun thuisland sturen heet **remittances**. Dit doen de nieuwe generatie steeds minder.

5.2 Migranten: een vertrouwde wereld gaat verloren

De meeste migranten zie de verandering als **verlies**.

"De geschiedenis van immigratie is er een van vervreemding en de gevolgen daarvan." -Oscar Handlin

Vervreemding wil zeggen dat mensen zich niet thuisvoelen in hun omgeving.

Veel migranten ouders hebben **tegenstrijdige ambities**. Ze willen dat hun kinderen succesvol zijn maar willen ook graag dat de kinderen hun cultuur blijven behouden.

5.3 Autochtone weerstanden

Veel autochtonen hebben moeite met de komst van migranten omdat ze zichzelf niet meer thuis voelen. Veel botsingen hebben een **symbolische lading**.

5.4 Hoe staat het met de intergratie?

Migratie kenmerkt zich door **voortgang** en **stagnatie**:

Vooruitgang en stagnatie

Onderwijs

Vooruitgang: Er is mobiliteit qua onderwijs niveau in migranten gemeenschappen.

Stagnatie: Maar er is ook een groot aantal kinderen dat de cito-toets niet doet.

Arbeidsmarkt

Vooruitgang: Er is een hoge jeugdwerkloosheid onder migranten jongeren.

Stagnatie: Er is een opkomst van een migranten middenklasse met goede banen. Ook een groei in **etnisch ondernemerschap**.

5.5 Verrijking voor migratie

Migratie heeft ook cultuur en economische **meerwaarden**⁷ hebben.

6. Patronen van intergratie

6.1 Drie reacties op verandering

1. **Vermijding:** mensen ontkennen dat er een verandering gaande is. Als mensen elkaar niet tegenkomen lijkt het of de migratie geen invloed heeft op de samenleving.
2. **Conflict:** Als het verlies zichtbaar wordt komt er vaak een conflict.
3. **Aanvaarding:** Als de nieuwe omgeving wordt geaccepteerd.

Meestal lopen deze reacties door elkaar. Soms accepteren mensen wel bepaalde dingen maar zijn weer tegen andere.

6.2 Vermijding en segregatie

Vaak is de eerste reactie van migratie vermijding: mensen met een gelijke **sociale** of **ethnische achtergronden** gaan bij elkaar wonen.

*Motieven voor **segregatie**:*

1. *Minder conflicten* tussen sociale groepen.
2. *Betere sociale controle* binnen de groepen.
3. *Makkelijker om gehoord te worden* in de politiek.
4. *Eigen groepsidentiteit* en levensstijl behouden.

Segregatie van de oorspronkelijke bewoners heet de "**witte**" vlucht. (Er is wat kritiek om het woord "witte" door de komst van Poolse migranten.) Segregatie is altijd een interactie tussen migranten en autochtonen.

6.3 Oorzaken van conflict

Segregatie is niet een duurzame situatie. De groepen komen uiteindelijk wel in contact. Als mensen elkaar niet kunnen ontlopen ontstaat er wrijving. Er zijn drie oorzaken voor wrijvingen.

1. Sociaaleconomische conflicten

Veel van het verzet tegen migranten speelt zich af onder arme groepen mensen. Hier is het meest concurrentie tussen autochtonen en nieuwkomers. Er spelen **verdringingsmechanismen**, banen worden ingepikt door migranten. Ook zijn er botsingen over het recht op sociale uitkeringen.

2. Cultureel-religieuze conflicten

Soms bosten de normen en waarden tussen de samenlevingsgroepen.

Internationale conflicten

Het buitenland heeft invloed op de binnenlandse samenleving.

6.4 Aanvaarding en erkenning

Er zijn twee filosofische benaderingen over intergratie:

1. **Republikeinse benaderingen:** focus op gedeelde toekomst, geen aandacht voor verschillende ethnische achtergronden;
2. **Multiculturele benadering:** wil de diversiteit behouden.

7. Bronnen van burgerschap

Wat is burgerschap?

Er zijn vier dementies van burgerschap:

1. **Vaardigheden:** taalbeheersing;
2. **Kennis:** wat moeten wij weten als burger;
3. **Participatie:** arbeid en intergratie;
4. **Normen:** de norm van gelijkwaardigheid.

7.1 Vaardigheden: taalbeheersing

Taal is voor intergratie en burgerschap van groot belang. **Taalachterstand** is een belangrijk onderdeel geworden van het immigratiedebat. Maar ook heel veel (autochtonen) Nederlanders bleken **laaggeletterd** te zijn.

De groeiende kloof tussen hoog- en laagopgeleide mensen is een probleem.

7.2 Wat moeten we weten als burger?

Wat moeten je weten om burger te zijn. Dat geldt niet allen over kennis over de rechtstaat. Maar ook over de geschiedenis van Nederland.

De zoektocht naar de belangrijke onderdelen van de Nederlandse geschiedenis heeft geresulteerd in een **historische canon**. Een lijst van 50 onderwerpen die een overzicht geven over wat iedereen zou moeten weten over de Nederlandse cultuur.

De canon die tien jaar geleden is opgesteld is nu wel ter discussie. De canon verandert dus wel de hele tijd.

7.3 Participatie: arbeid en intergratie

Via werk integreer je in de samenleving. In europa is er het probleem van de lage arbeidsdeelname van migranten. Dit is ook mede het gevolg van discriminatie.

Er zijn twee manieren om dit op te lossen:

1. Beperken van de toegang tot de sociale zekerheid (uitkeringen) voor nieuwkomers;
2. Het nemen van algemene maatregelen die de **arbeidsparticipatie** verhogen.

7.4 De norm van gelijkwaardigheid

Wat betekent gelijke behandeling?

1. **Juridisch:** wie geen wetten overtreedt mag een eigen levensstijl leven.
2. **Normatief:** Behandel mensen zoals je zelf behandeld zou willen worden.

-
1. praktisch
  2. het vertrouwen van burgers in elkaar en in de overheid
  3. het doet het gedrag van mensen gevorderd en voorspelbaar verlopen
  4. het gedrag van andere mensen nadoen
  5. **bv:** vwo-diploma (formeel), complimenten (informeel)
  6. **bv:** boete bij te hard rijden (formeel), en uitfluiten mijn voetbal (informeel)
  7. voordelen